

Finanțat de
Uniunea Europeană

NOTĂ DE POZIȚIE

cu privire la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative - revizuirea hărții judiciare

AUTOR:

Angela Popil, membră a Grupului de Experți
în domeniul Justiției (GEJ)

Revizuit de:

Adrian Ermurachi,
Co-Director Executiv IPRE

Data: 22 decembrie 2023

[#JustițiePentruMoldova](#)

Proiectul este finanțat de Uniunea Europeană
și cofinanțat de Fundația Soros Moldova

Notă de limitare a responsabilității

Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene și Fundației Soros Moldova. Conținutul acesteia reprezintă responsabilitatea exclusivă a proiectului „Asigurarea integrității, eficienței și independenței sistemului de justiție din Moldova – #JustițiePentruMoldova”, finanțat de Uniunea Europeană și co-finanțat de Fundația Soros Moldova. Conținutul materialului aparține autorilor și nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Uniunii Europene și Fundației Soros Moldova.

REZUMAT

Prezenta Opinie este formulată în calitate de răspuns la solicitarea Ministerului Justiției nr. 03/10959 din 12 decembrie 2023, adresată Institutului pentru Politici și Reforme Europene.

Opinia se expune cu privire la proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative – revizuirea hărții judiciare.

Autorii opiniei consideră oportună promovarea proiectului de lege privind modificarea unor acte normative – revizuirea hărții judiciare, publicat de Ministerul Justiției la 12 decembrie 2023. Considerăm că este un proiect de lege necesar în contextul asigurării unei bune funcționări a instanțelor judecătorești și realizarea drepturilor și necesităților cetățenilor.

Cu toate acestea, considerăm că proiectul de lege necesită a fi îmbunătățit, iar propunerile de ordin conceptual sunt prezentate mai jos în textul opiniei.

În vederea îmbunătățirii proiectului de lege se prezintă următoarele recomandări:

- Efectuarea unei analize comprehensive de impact a modificărilor propuse privind reconfigurarea circumscripțiilor judecătoriilor și redenumirii și reconfigurării circumscripțiilor curților de apel, respectând rigorile stabilite în Hotărârea Guvernului nr. 23/2019 cu privire la aprobarea Metodologiei de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative.
- Revizuirea notei informative în partea care se referă la necesitatea transferului unor sedii ale instanțelor de judecată la alte instanțe în vederea descrierii efectelor scontate ca urmare a acestui transfer.
- Excluderea de la pct. 15 din Anexa la Legea nr. 76/2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești a sediului Șoldănești al judecătoriei Orhei (Art. II, pct. 2 din proiect).
- Clarificarea în nota informativă a argumentelor și a raționamentelor care justifică schimbarea denumirii curților de apel, inclusiv efectuarea unei analize de impact, a beneficiilor și avantajelor acestei propuneri.
- Consolidarea argumentelor din nota informativă privind propunerea de creare a Curții de Apel Sud cu sedii din mun. Cahul și mun. Comrat în special cu referire la beneficiile acestei inițiative și efectele acesteia asupra realizării eficiente a dreptului cetățenilor de acces liber la justiție.
- Clarificarea și reflectarea în nota informativă a raționamentelor care justifică transferul judecătoriei Hâncești din circumscripția Curții de Apel Chișinău (Centru) în circumscripția Curții de Apel Sud, evaluarea cost – beneficiu a acestei propuneri, inclusiv impactul transferului respectiv asupra activității profesioniștilor (avocați, procurori, executori judecătorești etc.).
- Evaluarea impactului prevederilor tranzitorii de la Art. III alin. (2) din proiectul de lege în partea care vizează transferul localităților din raionul Nisporeni în circumscripția judecătoriei Strășeni după darea în exploatare a sediului nou al judecătoriei Strășeni în coroborare cu propunerea de transfer a judecătoriei Ungheni cu toate sediile actuale în circumscripția Curții de Apel Nord (Bălți).

CONTEXT

Reforma sectorului justiției a fost și rămâne în continuare în vizorul autorităților din Republica Moldova. Pe parcursul timpului au fost aprobate și puse în aplicare documente de politici care au vizat dezvoltarea independenței și eficacității sistemului de justiție din Republica Moldova.

Strategia de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011 – 2016, aprobată prin Legea nr. 231/2011 și Planul de acțiuni pentru implementarea strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011 – 2016 au impulsivat autoritățile statului să intervină în structura sistemului judiciar, astfel încât prin Legea nr. 76/2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești, instanțele judecătorești din Republica Moldova au fost reorganizate, prin fuziune, fiind create 15 instanțe de judecată cu sediu principal și sedii secundare, care și-au început activitatea la 1 ianuarie 2017.

Având în vedere aprobarea la 1 februarie 2017 a Planului de acțiuni al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2017 – 2020, derularea în continuare a reformei sistemului de justiție a rămas a fi un obiectiv strategic pentru stat, optimizarea hărții judiciare fiind unul dintre instrumentele prin intermediul căruia acest obiectiv poate fi realizat.

Aspectele privind volumul de muncă disproporționat și necesitatea unei evaluări aprofundate a dificultăților identificate în procesul implementării procesului de reorganizare a instanțelor judecătorești inițiat în anul 2017 a justificat includerea în Planul de acțiuni al Consiliului Superior al Magistraturii pentru anul 2020, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 59/6 din 16 aprilie 2020, a acțiunilor ce urmau a fi realizate în vederea evaluării impactului reorganizării și îmbunătățirea eficienței sistemului judecătoresc.

În acest context, prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 122/10 din 26 mai 2020 a fost instituit Grupul de lucru pentru analiza hărții judiciare, care și-a propus revizuirea hărții judiciare în vederea identificării necesităților de modificare a unor circumstanții ale instanțelor judecătorești pornind de la necesitatea optimizării administrării acestora și corelării activităților lor cu necesitățile justițiabililor.

De menționat că în cadrul proiectului finanțat de Uniunea Europeană „Suport pentru prevenirea și lupta eficientă împotriva corupției în sectorul justiției din Moldova” a fost [elaborat Raportul privind evaluarea reformei Hărții judiciare](#), care a fost prezentat public la data de 16 iulie 2021 și a fost pus în discuție de către membrii grupului de lucru constituit prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 122/10 din 26 mai 2020.

Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022 – 2025, aprobată prin Legea nr. 211/2022, în cadrul Direcției strategice III Administrarea eficientă și modernă a sectorului justiției stabilește drept obiectiv strategic continuarea procesului de optimizare a sistemului judecătoresc, astfel încât continuarea reformei demarate în anul 2017 de optimizare a instanțelor judecătorești rămâne în continuare a fi o prioritate.

Drept rezultat, la data de 12 decembrie 2023 Ministerul Justiției a publicat proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (privind revizuirea hărții judiciare) (în continuare – proiectul de lege). Prin acest proiect Ministerul Justiției intervine cu propuneri de modificare a hărții judiciare prin crearea unei noi instanțe judecătorești la Ialoveni din contul separării acestui sediu de la Judecătoria Hâncești și redistribuirea unor sedii ale judecătorilor Bălți, Cimișlia, Edineț, Cahul, Strășeni, Comrat, Drochia, Hâncești și Ungheni.

La fel, prin acest proiect de lege Ministerul Justiției propune reconfigurarea curților de apel prin redenumirea și reorganizarea acestora în Curtea de Apel Centru, Curtea de Apel Nord și Curtea de Apel Sud.

În nota informativă care însoțește acest proiect de lege sunt descrise raționamentele care au justificat elaborarea și promovarea acestui proiect de lege, principalele argumente fiind: (1) imposibilitatea formării completelor de judecată în sediile instanțelor de judecată unde activează un număr insuficient de judecători; (2) sarcina de muncă pentru judecătorii din unele instanțe judecătorești; (3) imposibilitatea examinării cererilor de recuzare sau de accelerare a examinării cauzelor în sediile unde activează 1 sau 2 judecători; (4) costurile operaționale exagerate pentru circulația documentelor / dosarelor între sedii; (5) problematica distribuirii aleatorii a dosarelor în instanțele judecătorești cu număr mic de judecători; (6) lipsa opțiunilor de deplasare a justițiabililor la sediile unor instanțe judecătorești.

REZUMATUL PREVEDERILOR PROIECTULUI DE LEGE

Proiectul de lege propus de Ministerul Justiției intervine prin expunerea în redacție nouă a anexelor nr. 2 și nr. 3 din Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească astfel încât se reconfigurează circumscripțiile judecătorilor și curților de apel, precum se intervine și în textul Legii nr. 76/2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești, fiind expusă în redacție nouă anexa la această lege.

În particular, proiectul de lege operează următoarele intervenții majore:

a) Reconfigurarea circumscripțiilor judecătorilor, prin:

- includerea localităților aferente sediului Vulcănești al judecătoriei Comrat în circumscripția judecătoriei Cahul;
- includerea localităților aferente sediului Leova al judecătoriei Cimișlia în circumscripția judecătoriei Hâncești;
- includerea localităților aferente sediului Donușeni al judecătoriei Edineț în circumscripția judecătoriei Drochia;
- includerea localităților aferente sediului Nisporeni al judecătoriei Ungheni în circumscripția judecătoriei Strășeni;
- includerea localităților aferente sediului Glodeni al judecătoriei Drochia în circumscripția judecătoriei Bălți;
- crearea judecătoriei Ialoveni prin dezmembrare cu separare de judecătoria Hâncești.

b) Reconfigurarea curților de apel prin:

- redenumirea curților de apel în funcție de amplasarea geografică a acestora: Curtea de Apel Sud, Curtea de Apel Centru și Curtea de Apel Nord;
- crearea Curții de Apel Sud prin fuziunea Curții de Apel Cahul și Curții de Apel Comrat, Curtea de Apel Sud urmând să aibă două sedii: mun. Cahul și mun. Comrat;
- atribuirea judecătoriei Ungheni în circumscripția Curții de Apel Nord;
- atribuirea judecătoriei Hâncești în circumscripția Curții de Apel Sud.

ANALIZA PRINCIPALELOR PROPUNERI ALE PROIECTULUI DE LEGE

I. Reconfigurarea circumscripțiilor judecătoriilor

Potrivit prevederilor proiectului de lege, prin expunerea în redacție nouă a anexei nr. 2 la Legea nr. 514/1995, Ministerul Justiției propune modificarea circumscripțiilor judecătoriilor, astfel încât din 15 instanțe judecătorești de gradul întâi (judecătorii) instituite prin Legea 76/2016, începând cu 1 martie 2024 vor funcționa 16 judecătorii, urmare a formării judecătoriei laloveni prin dezmembrare cu separare de judecătoria Hâncești.

Deși autorul proiectului a arătat în nota informativă că, grupul de lucru creat prin Hotărârea CSM nr. 122/10 din 26 mai 2020 a analizat mai multe opțiuni cu referire la reorganizarea hărții judiciare, o descriere succintă a acestora în nota informativă nu se conține. Omisiunea descrierii opțiunilor alternative analizate în procesul elaborării proiectului de lege, face dificilă formularea unei concluzii clare din care să rezulte că opțiunea propusă prin acest proiect de lege este cea mai optimă din punct de vedere a beneficiilor, costurilor și impactului asupra posibilităților de realizare a dreptului cetățenilor de acces la justiție.

În argumentarea opțiunii propuse prin proiectul de lege, Ministerul Justiției a arătat că, crearea judecătoriei laloveni este necesară având în vedere dezvoltarea ascendentă a raionului laloveni, inclusiv creșterea numărului populației în or. laloveni înregistrată în ultima perioadă, mărirea volumului de lucru prin creșterea anuală a numărului de dosare aflate în procedura judecătorilor de la sediul laloveni al judecătoriei Hâncești, lipsa infrastructurii între orașele laloveni și Hâncești, fapt care îngreunează deplasarea justițiabililor între sediile instanței.

Nu în ultimul rând, în susținerea acestei opțiuni s-a invocat și lipsa cancelariei la sediul laloveni al Judecătoriei Hâncești, fapt care atrage iminent transportarea dosarelor parvenite la acest sediu către sediul central al Judecătoriei Hâncești și înregistrarea lor în sistemul de gestionare a dosarelor și distribuirea aleatorie a acestora.

Cu toate acestea, în nota informativă autorul proiectului de lege a omis să ofere o analiză a efectelor creării acestei judecătorii și care sunt schimbările scontate după reorganizare.

Deși autorul proiectului a specificat în nota informativă că, crearea judecătoriei laloveni ar implica doar costuri de salarizare pentru funcția de președinte al instanței, învederăm că această propunere presupune suportarea și altor costuri cum ar fi: revizuirea statelor de personal prin completarea acestora cu funcțiile publice menite să asigure lucrările de secretariat, arhiva, curierat etc., toate aceste intervenții urmând să aibă un impact semnificativ asupra bugetului destinat instanțelor judecătorești.

La fel, în nota informativă autorul a arătat că din perspectiva resurselor umane crearea judecătoriei laloveni nu are o implicare semnificativă, cu toate acestea atestăm că autorul admite posibilitatea transferului unor angajați ai secretariatului judecătoriei Hâncești la judecătoria laloveni, însă nu este arătat care ar fi numărul acestor angajați care ar putea fi transferați, precum nu este arătat cum se rezolvă problema funcțiilor vacante din secretariatul judecătoriei Hâncești rezultate urmare a acestor transferuri.

Din perspectiva creșterii volumului de dosare examinate sau primite în procedura sediului laloveni al judecătoriei Hâncești, reducerii cheltuielilor operaționale necesare pentru transportarea dosarelor/ cauzelor la sediul Hâncești pentru înregistrare și distribuire aleatorie, reducerea cheltuielilor de deplasare a procurorilor, personalului administrativ și justițiabililor, crearea judecătoriei laloveni aparent este o propunere judicioasă.

Însă, în lipsa unei analize a încărcăturii înregistrate în sediul Ialoveni al judecătoriai Hâncești comparativ cu alte instanțe judecătorești din țară, care activează în condiții similare sau aproape similare (densitate populație, număr judecători, infrastructură etc.), este prematur să afirmăm că această inițiativă este soluția optimă.

Lipsa unei analize detaliate a situației actuale raportat la impactul intervențiilor propuse și evaluarea cost – beneficiu a intervenției face dificilă formularea unei opinii ferme de susținere fără rezerve a reconfigurării circumscripțiilor judecătoriilor prin trecerea unor sedii de la unele judecătoria la altele.

Din nota informativă la proiectul de lege putem desprinde că această intervenție este justificată în principal de amplasarea geografică mai avantajoasă a sediilor transferate cum ar fi transferul sediului Dondușeni al judecătoriai Edineț la judecătoria Drochia, sediului Nisporeni al judecătoriai Ungheni la judecătoria Strășeni, sediului Glodeni al judecătoriai Drochia la judecătoria Bălți și transferul sediului Vulcănești al judecătoriai Comrat la judecătoria Cahul.

Cu toate acestea, alte argumente decât amplasarea geografică mai avantajoasă pentru aceste intervenții, nota informativă nu conține, deși considerăm că o argumentare mai serioasă a acestei propuneri urmează a fi făcută, în special pentru clarificarea raționamentelor care au justificat această reconfigurare.

În justificarea transferului sediului Leova al judecătoriai Cimișlia la judecătoria Hâncești s-a invocat faptul că acest transfer urmează a fi făcut urmare a solicitărilor parvenite atât de la președinții instanțelor respective, cât și urmare a solicitărilor parvenite de la justițiabili, care au invocat dificultăți serioase de deplasare din or. Leova către sediul central al judecătoriai Cimișlia în lipsa unei infrastructuri de transport interurban.

În lipsa altor raționamente reținute pentru această intervenție și prezentării unor date solide în acest sens, argumentele prezentate sunt insuficiente.

În situația în care autorul proiectului a arătat în nota informativă că sediul Leova al judecătoriai Cimișlia este amplasat într-o clădire prea mare pentru un efectiv de 4 judecători (inclusiv unul suspendat din funcție), costurile de întreținere fiind excesive, iar volumul de lucru este net mai mic decât la sediul central al Judecătoriai Cimișlia, pentru justificarea transferului sediului respectiv la judecătoria Hâncești urma a se arăta care va fi situația după transfer și cum acesta va rezolva problema legată de costurile excesive de întreținere a sediului Leova și va impulsiona volumul de muncă al judecătorilor.

De remarcat că în Raportul privind evaluarea reformei Hărții judiciare elaborat în cadrul proiectului finanțat de Uniunea Europeană „Sprijin pentru prevenirea eficientă și combaterea corupției în sectorul justiției din Moldova” experții au analizat opțiunea privind fuzionarea sediului Leova al judecătoriai Cimișlia la sediul central al acestei judecătoriai, însă în nota informativă la proiectul de lege nu este indicat din care considerente opțiunea propusă de experți nu este viabilă și care sunt argumentele în favoarea transferului sediului Leova al judecătoriai Cimișlia la judecătoria Hâncești.

Cu referire la transferul sediului Nisporeni al judecătoriai Ungheni la judecătoria Strășeni, observăm că și în acest caz, autorul proiectului nu a reflectat în nota informativă care sunt raționamentele puse în temelia acestei propuneri.

Unicul argument al autorului care ar justifica transferul sediului Nisporeni al judecătoriai Ungheni la judecătoria Strășeni se rezumă la amplasarea geografică a localităților din

circumscripția sediului Nisporeni, care pare a fi mai apropiată de judecătoria Strășeni decât judecătoria Ungheni.

O justificare serioasă a acestei intervenții este necesară în condițiile în care, potrivit Art. III alin. (2) din proiectul de lege prevederile care vizează atribuirea localităților din raionul Nisporeni la circumscripția judecătoriei Strășeni urmează a fi aplicate odată cu darea în exploatare a noului sediu al judecătoriei Strășeni.

Din această perspectivă, nota informativă la proiectul de lege trebuie să cuprindă o analiză estimativă a cadrului temporal când aceste modificări își vor produce efectele și care va fi impactul prevederilor tranzitorii de la Art. III alin. (2) din proiectul de lege, în situația în care tot prin acest proiect de lege se propune transferul judecătoriei Ungheni cu toate sediile actuale în circumscripția Curții de Apel Nord (Bălți).

În acest context, suntem de opinia că reconfigurarea circumscripțiilor judecătoriilor Hâncești, Edineț, Cahul, Drochia, Bălți, Cimișlia, Comrat și Ungheni în formula propusă prin acest proiect de lege necesită o analiză mai aprofundată și o argumentare mai serioasă, bazată pe date și informații precise astfel încât această intervenție să fie serios justificată.

Concomitent, observăm că prin proiectul de lege propus pentru examinare autorii au păstrat în circumscripția judecătoriei Orhei sediul Șoldănești, care, prin [Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 147/9 din 11 mai 2023](#), a fost unificat cu sediul Rezina al judecătoriei Orhei cu transferul tuturor posturilor de judecător și angajaților de la sediul Șoldănești la sediul Rezina al judecătoriei Orhei.

Din argumentarea Hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii nr. 147/9 din 11 mai 2023 se desprinde că unificarea sediilor Șoldănești și Rezina ale judecătoriei Orhei a fost necesară având în vedere volumul de lucru relativ redus înregistrat la sediul Șoldănești al judecătoriei Orhei, raportat la costurile de întreținere a acestui sediu, în special în situația în care acesta nu satisface condițiile elementare pentru desfășurarea activității instanței judecătorești.

De menționat că unificarea sediilor Șoldănești și Rezina ale judecătoriei Orhei a fost susținută și de Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești.

Mai mult, fuziunea sediilor Șoldănești și Rezina ale judecătoriei Orhei este recomandată și de experți în Raportul privind evaluarea reformei Hărții judiciare elaborat în cadrul proiectului finanțat de Uniunea Europeană „Sprijin pentru prevenirea eficientă și combaterea corupției în sectorul justiției din Moldova”, argumentele acestei recomandări fiind suficient de solide și valabile și în prezent.

Astfel, pornind de la decizia deja asumată de Consiliul Superior al Magistraturii, susținută și de Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești privind unificarea sediilor Șoldănești și Rezina ale judecătoriei Orhei, cu transferul funcțiilor de judecător și personalului de la sediul Șoldănești la sediul Rezina a judecătoriei Orhei, luând în considerare recomandarea experților din Raportul privind evaluarea reformei Hărții judiciare elaborat în cadrul proiectului finanțat de Uniunea Europeană „Sprijin pentru prevenirea eficientă și combaterea corupției în sectorul justiției din Moldova”, se impune examinarea oportunității excluderii acestui sediu al judecătoriei Orhei în Anexa la Legea nr. 76/2016, expusă în redacție nouă prin proiectul de lege analizat.

Corespunzător, pornind de la raționamentele expuse anterior, se recomandă modificarea proiectului de lege în sensul excluderii de la pct. 15 din Anexa la Legea nr. 76/2016 a sediului Șoldănești al judecătoriei Orhei.

Recomandări:

În consecință, pentru consolidarea propunerii de reconfigurare a circumscripțiilor judecătorești, așa cum aceasta se propune a fi efectuată prin proiectul de lege analizat, recomandăm:

1. efectuarea analizei de impact a propunerilor privind reconfigurarea circumscripțiilor judecătorești în special în partea care se referă la crearea judecătorei la Ialoveni, transferul sediului Leova al judecătorei Cimișlia la judecătoria Hâncești și transferul sediului Nisporeni al judecătorei Ungheni la judecătoria Strășeni;
2. estimarea cadrului temporal al producerii efectelor modificărilor care vizează transferul sediului Nisporeni al judecătorei Ungheni la judecătoria Strășeni;
3. evaluarea impactului prevederilor tranzitorii de la Art. III alin. (2) din proiectul de lege în partea care vizează transferul localităților din raionul Nisporeni în circumscripția judecătorei Strășeni după darea în exploatare a sediului nou al judecătorei Strășeni în coroborare cu propunerea de transfer a judecătorei Ungheni cu toate sediile actuale în circumscripția Curții de Apel Nord (Bălți).
4. modificarea proiectului de lege în sensul excluderii de la pct. 15 din Anexa la Legea nr. 76/2016 a sediului Șoldănești al judecătorei Orhei.

II. Reconfigurarea curților de apel

Potrivit proiectului de lege se propune expunerea în redacție nouă a anexei nr. 3 la Legea nr. 514/1995 prin care se propune reconfigurarea curților de apel prin redenumirea acestora în funcție de amplasarea geografică, crearea Curții de Apel Sud cu două sedii în mun. Cahul și în mun. Comrat cu atribuirea judecătorei Ungheni la Curtea de Apel Nord și atribuirea judecătorei Hâncești la Curtea de Apel Sud.

Cu referire la redenumirea curților de apel în funcție de zona geografică a amplasării acestora credem că această intervenție este necesară doar în contextul în care se propune crearea Curții de Apel Sud. O altă justificare nu am identificat în textul notei informative.

Cu toate acestea, nota informativă nu conține o argumentare comprehensivă a necesității redenumirii curților de apel, precum nu conține nici o argumentare sustenabilă privind necesitatea creării Curții de Apel Sud cu păstrarea celor două sedii, chiar și cu specializarea acestora.

Mai mult, având în vedere impactul creării Curții de Apel Sud, cu precădere specializarea sediilor acestei curți de apel în domeniul penal și domeniul civil, se impunea analiza acestei intervenții din punct de vedere a facilitării accesului la justiție, acesta fiind de fapt scopul declarat al proiectului.

Or, nu am identificat în textul notei informative argumente care ar demonstra că autorul proiectului de lege a luat în considerare capacitatea și posibilitatea cetățenilor, spre exemplu, din actuala circumscripție a Curții de Apel Cahul de a se deplasa la sediul din mun. Comrat al Curții de Apel Sud pentru participare la examinarea cauzelor civile sau penale, în cazul în care acest sediu se va specializa doar într-un singur domeniu și *vice-versa*, dacă cetățenii din localitățile aflate în actuala circumscripție a Curții de Apel Comrat vor fi în capacitate să se deplaseze la sediul din mun. Cahul al Curții de Apel Sud pentru a participa la examinarea cauzelor penale sau civile, în funcție de specializarea sediului respectiv.

Cu aceeași problemă de logistică se vor confrunța și procurorii din cadrul procuraturilor din circumscripția curților de apel din mun. Cahul și mun. Comrat în situația în care va deveni necesară suportarea cheltuielilor de deplasare la sediul instanței de apel pentru participare la examinarea cauzelor avute în gestiune.

Nu în ultimul rând, propunerea privind crearea Curții de Apel Sud urma a fi fundamentată și pe o analiză a impactului acestei inițiative asupra asigurării neîntrerupte a accesului cetățenilor la serviciile de asistență juridică garantată de stat, având în vedere prevederile art. 14 alin. (1) din Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat conform căreia, *oficiile teritoriale ale Consiliului Național (denumite în continuare officii teritoriale) sânt persoane juridice de drept public și funcționează în orașele (municipiile) de reședință a curților de apel.*

Potrivit [Raportului anual de activitate pentru anul 2022 al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat](#), oficiile teritoriale Cahul și Comrat au prestat servicii de asistență juridică garantată de stat în 9 278 cazuri, cea mai mare parte dintre acestea fiind cauze penale (raportând ponderea cazurilor penale în total cazuri înregistrate pe țară)².

Constatăm cu preocupare că propunerea privind crearea Curții de Apel Sud cu sedii specializate în mun. Cahul și mun. Comrat nu a fost analizată nici din perspectiva impactului asupra barourilor de avocați din cadrul Uniunii Avocaților din Moldova, atât timp cât potrivit prevederilor art. 47 alin. (2) și alin. (3) din Legea nr. 1260/2002 cu privire la avocatură, *baroul activează în circumscripția unei curți de apel. Din componența baroului fac parte toți avocații din circumscripția respectivă. Sediul baroului se află în localitatea de reședință a curții de apel.*

Deși la prima vedere crearea Curții de Apel Sud cu două sedii în mun. Cahul și mun. Comrat, nu ar afecta activitatea barourilor de avocați din circumscripția Curții de Apel Cahul și din circumscripția Curții de Apel Comrat, prin această inițiativă se poate aduce atingere serioasă dreptului cetățenilor de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale sau civile.

Odată cu crearea Curții de Apel Sud și specializarea sediilor acestei instanțe, avocații specializați în domeniile civil sau penal, urmează să își reconfigureze activitățile în funcție de specializarea sediilor acestei curți de apel, fapt care va avea un efect negativ asupra justițiabililor.

În virtutea drepturilor constituționale de acces liber la justiție și la apărare consacrate în art. 20 și art. 26 din Constituție, statul este obligat să garanteze și să se asigure că orice persoană, indiferent că este reclamant sau pârât într-o cauză civilă sau are statut de inculpat într-o cauză penală, au acces liber la instanța de judecată și ca avocatul ales de acestea să fie prezent și să participe efectiv în cursul audierilor în instanță. O astfel de participare ar trebui să fie în conformitate cu orice procedură care poate reglementa participarea unui avocat în fața unei instanțe judecătorești.

Dreptul de acces liber la justiție și dreptul la apărare nu poate fi îngrădit, iar această interdicție se referă inclusiv și la configurarea instanțelor judecătorești, care trebuie să fie organizată într-o manieră în care să nu se aducă nici o atingere acestor drepturi constituționale ale cetățenilor.

În opinia noastră crearea Curții de Apel Sud cu sedii specializate în mun. Comrat și mun. Cahul poate înfrânge dreptul cetățenilor la apărare, atât timp cât avocații din circumscripția curților de apel Cahul și Comrat vor fi puși în situația de a-și revizui activitățile și specializările,

aceasta având drept iminentă consecință ruperea contractelor de asistență juridică sau renunțarea la acordarea asistenței juridice garantate de stat în cadrul oficiilor teritoriale ale Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat.

Pornind de la aceste eventuale riscuri se impune efectuarea unei analize comprehensive a impactului creării Curții de Apel Sud cu păstrarea celor două sedii, în colaborare cu Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat și Uniunea Avocaților din Moldova astfel încât specializarea sediilor viitoare Curții de Apel Sud să răspundă necesităților și posibilităților reale ale cetățenilor fără a se aduce o atingere considerabilă dreptului ultimilor de acces la justiție și dreptului la apărare.

Similar propunerii privind crearea Curții de Apel Sud cu sedii în mun. Cahul și mun. Comrat, nici propunerea privind transferul Judecătoriei Hâncești din circumscripția Curții de Apel Chișinău (Centru) în circumscripția Curții de Apel Sud nu își găsește fundamentare în nota informativă care însoțește proiectul de lege.

Dacă în cazul Judecătoriei Ungheni, care se propune a fi transferată din circumscripția Curții de Apel Chișinău (Centru) în circumscripția Curții de Apel Bălți (Nord), astfel cum aceasta a activat până la intrarea în vigoare a Legii nr. 76/2016, este o propunere aparent judicioasă care se regăsește și printre recomandările experților care au elaborat Raportul privind evaluarea reformei Hărții judiciare, în cazul transferului judecătoriei Hâncești în circumscripția Curții de Apel Sud, nu am identificat argumente serioase care să justifice această intervenție.

Argumentul geografic al autorilor utilizat în cazul transferului judecătoriei Ungheni în circumscripția Curții de Apel Bălți (Nord) nu este pertinent pentru justificarea propunerii de transfer a judecătoriei Hâncești în circumscripția Curții de Apel Sud. Or, distanța de la Hâncești la Comrat este de 71 km, iar de la Hâncești la Cahul distanța este de 149km, ambele fiind net mai mari decât distanța de la Hâncești la Chișinău, care este de doar 43km.

În eventualitatea în care se urmărește specializarea sediilor Curții de Apel Sud, costurile de logistică ale judecătoriei Hâncești necesare pentru acoperirea cheltuielilor de transportare a dosarelor la instanța de apel vor crește considerabil, iar economia care se preconizează a fi înregistrată din contul dezmembrării judecătoriei la loveni de judecătoria Hâncești, va fi absorbită de noile capitole de cheltuieli.

La fel, deplasarea justițiabililor din localitățile arondate la judecătoria Hâncești la sediile Curții de Apel Sud va pune în sarcina ultimilor suportarea unor costuri majorate de transport în situația în care, potrivit www.autogara.md costul unui bilet (într-o direcție) pentru cursa Hâncești – Cahul este de 99 lei, iar costul unui bilet (într-o direcție) pentru cursa Hâncești - Comrat este de 51,75 lei (<https://autogara.md/>).

Distinct de aceasta, propunerea autorilor proiectului de transfer a judecătoriei Hâncești din circumscripția Curții de Apel Chișinău (Centru) în circumscripția Curții de Apel Sud va afecta și activitatea avocaților, inclusiv celor care acordă asistență juridică garantată de stat la judecătoria Hâncești.

Astfel cum am arătat *ante*, atât oficiile teritoriale ale Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat, cât și barourile de avocați sunt constituite și își desfășoară activitatea în circumscripția curților de apel, iar transferul judecătoriei Hâncești din circumscripția Curții de Apel Chișinău (Centru) în circumscripția Curții de Apel Sud presupune trecerea acestora din Baroul de avocați de circumscripția Curții de Apel Chișinău (Centru) și implicit din Oficiul Teritorial Chișinău al CNAJGS în unul dintre Barourile de avocați și Oficiile

Teritoriale Cahul sau Comrat ale CNAJGS din circumscripția Curții de Apel Sud, trecere care presupune o eventuală rupere a raporturilor între avocat și client, desființarea contractelor de asistență juridică, creștere de onorarii etc.

Recomandări:

Prin urmare, având în vedere observațiile noastre făcute *supra* și prevederile pct. 3 din Metodologia de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.23/2019 conform căroră, *proiectele de acte normative care conțin reglementări cu impact asupra bugetului public național sau a unor componente din cadrul acestuia și proiectele de acte normative care prevăd reorganizări și reforme structurale ori instituționale ale autorităților sau ale instituțiilor publice urmează a fi însoțite de analiza de impact*, pentru îmbunătățirea calitativă a acestui proiect de lege se recomandă:

1. efectuarea analizei de impact a proiectului în condițiile pct. 3 din Metodologia de analiză a impactului în procesul de fundamentare a proiectelor de acte normative aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.23/2019. Acest proiect trebuie să fie însoțit de analiza de impact, care urma a fi făcută anterior punerii în discuție a proiectului și care urma a fi consultată cu Cancelaria de Stat și Ministerul Finanțelor;
2. completarea notei informative cu argumentare comprehensivă și sustenabilă care să justifice necesitatea redenumirii curților de apel și crearea Curții de Apel Sud cu sediul în mun. Cahul și mun. Comrat, inclusiv din perspectiva facilitării accesului cetățenilor la justiție;
3. revizuirea notei informative cu includerea componentei care să reflecte analiza propunerii privind crearea Curții de Apel Sud cu sedii specializate în mun. Cahul și mun. Comrat din perspectiva impactului acestei propuneri asupra activității profesioniștilor din domeniul justiției, în conlucrare cu Consiliul Național de Asistență Juridică Garantată de Stat și Uniunea Avocaților din Moldova;
4. fundamentarea notei informative și includerea raționamentelor care justifică transferul judecătoriei Hâncești din circumscripția Curții de Apel Chișinău (Centru) în circumscripția Curții de Apel Sud, cu analiza impactului acestui transfer asupra activității profesioniștilor din domeniul justiției.